

ELS CASTELLS

Els castells En Mike, un noi anglès, està content perquè és Festa Major i hi ha moltes coses a fer. Pel carrer Major es troba la Maria vestida d'una manera estrafolària per a ell: camisa ampla, pantalons blancs i una peça estranya a la cintura. La Maria li explica que va vestida de castellera i que el que porta a la cintura és la faixa; també li diu que ella és l'enxaneta.

En Mike ha sentit parlar dels castells però no sap com funciona tot això i li demana que li ho expliqui.

La Maria n'hi fa cinc cèntims: primer un grup de persones molt fortes es col·loca formant una anella i amb els braços enllaçats entre ells. Al seu voltant es posa la pinya, que és la gent que constitueix la base del castell i dins de la pinya hi ha els baixos. Damunt dels baixos hi van els segons i, successivament, els terços, els quarts i els quintos. Aquests pisos estan formats per quatre persones fins que s'arriba als dosos, en què només n'hi ha dues. A continuació, puja l'aixecador que s'enfila molt ràpid i es posa de quatre grapes sobre els dosos, i finalment l'enxaneta es situa a sobre i corona el castell. Quan l'enxaneta arriba a dalt aixeca la mà; d'això se'n diu «fer l'aleta». Si està ben col·locada vol dir que el castell s'ha carregat bé. Quan s'acaba una actuació castellera és costum que en l'últim pilar l'enxaneta pugi al balcó de l'Ajuntament o de la casa on es fa el castell a manera d'homenatge pels qui hi viuen.

De sobte, en Mike veu com el castell cau i la Maria li diu que de vegades els castells es desmunten i no es poden descarregar; és el que s'anomena «fer llenya». La noia ha de marxar perquè la seva colla vol provar de fer un quatre de nou amb folre. El noi està desconcertat, vol saber què vol dir això.

Llavors la Maria li ho explica. Els castellers compten els castells així: les persones que formen la base i el número de pisos d'alçada són els que donen nom al castell; si té dues persones de base i set pisos d'alçada serà un dos de set. Els dosos, l'aixecador i l'enxaneta compten com un pis cadascú i formen el que se'n diu el «pom de dalt». El folre és una segona pinya que es posa sobre la normal i serveix de contrafort als segons i de reforç als terços.

En Mike segueix fent preguntes, li agradaria saber alguna cosa sobre la música que sona quan es fan els castells. La Maria li diu que la música la fan els grallers i els timbalers i van canviant el ritme segons l'evolució; només escoltant la gralla ja es pot endevinar com va la construcció del castell.

La Maria s'enfila amunt, carreguen i descarreguen el castell i els aplaudeixen ben fort. El món casteller fascina en Mike i vol saber més coses. Però com? Llavors recorda que el senyor Daniel, que està al Museu Casteller, en sap un munt .

Mentre passegen, el senyor Daniel li explica, fil per randa, tot el que sap sobre aquest tema. Els castells són una obra de conjunt que uneix persones de totes les edats amb el mateix objectiu: coronar una torre humana; a més, en la formació de la pinya hi pot col·laborar tothom.

Els castells tenen uns 200 anys d'antiguitat i fins i tot se'ls lliga amb èpoques molt llunyanes. Podria ser que hi hagi relació entre aquests i un ball anomenat Muixeranga o Ball de valencians, que s'acabava amb una torre.

La data que es dona com a inici d'aquesta tradició és l'any 1789, quan uns nois d'Alcover van fer un pilar de tres i l'any següent un de quatre. Les primeres colles castelleres que es coneixen són les de Valls l'any 1805. Anaven de poble en poble caminant o amb carro encara que fos molt lluny, i allà per on passaven es trobaven simpatitzants que col·laboraven i participaven en els llocs importants del castell o se sumaven a la pinya.

L'afició pels castells es va estendre pel Camp de Tarragona i pel Penedès i la rivalitat entre les colles va anar augmentant. Durant els darrers anys del segle XIX, els castellers s'anaren superant constantment per tal d'aixecar els castells cada vegada més alts. Els Xiquets de Valls van protagonitzar actuacions extraordinàries. L'any 1881, a la Festa Major de Tarragona, tant la Colla Nova com la Colla Vella van bastir castells espectaculars. Dos anys després, a Valls, la Colla Vella va aconseguir una nova fita.

En aquesta època van sorgir més colles a Tarragona, Montblanc, Igualada i fins i tot Barcelona, però cap a final de segle es va patir una forta crisi que va afectar el món dels castells.

A la dècada de 1920 a Tarragona i al Vendrell es van formar unes colles que van provocar la reacció dels vallencs; a més, el fet de que a cada ciutat sortissin dues colles que competien entre elles també va ajudar a la seva reactivació. Però la Guerra Civil va aturar de nou la febre casteller.

En acabar la guerra es van reorganitzar les colles de Valls, Tarragona, el Vendrell, Vilafranca, l'Arboç, Gavà i Barcelona. Durant la dècada de 1950 i 1960 la rivalitat entre la colla del Vendrell i les colles de Valls va ser molt forta.

En la dècada de 1970 i 1980 es va viure un important esclat casteller amb el naixement de nombroses colles. El 1981, la Colla Vella dels Xiquets de Valls va aconseguir descarregar el primer quatre de nou amb folre del segle XX, i el 1986 la Colla Joves Xiquets de Valls va fer per primera vegada «la tripleta màgica»: el quatre de nou, el tres de nou i el cinc de vuit. Però la resta de colles no es van quedar enrere i també van estrenar els castells de nou.

Al llarg de la dècada de 1990 hi va haver una segona florida de colles castelleres. En 10 anys van sorgir més de 30 colles, més que les nascudes en gairebé 200 anys d'història castellera. L'any 2010 la UNESCO va considerar els castells Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

El senyor Daniel ha aconseguit respondre totes les preguntes d'en Mike sobre els castells, i potser sí que el noi podrà ser casteller!

XXXII CONCURS DE DIBUIX ESCOLAR

